

Jaarverslag 2025

Stichting Marke Gorsselse Heide

Onze missie is de Gorsselse Heide in oude glorie herstellen en in stand houden door en voor de Gorsselse samenleving en de betrokkenheid bij de natuurwaarden van de Gorsselse Heide verder vergroten. Daarbij willen we de historische Marke gedachte weer invulling geven.

Voor meer informatie over de Gorsselse Heide of de Stichting Marke Gorsselse Heide kunt u contact opnemen met:

Stichting Marke Gorsselse Heide

Jacques Duivenvoorden
Rentmeester Gorsselse Heide

Dorshorst 1a
7217 PH Harfsen

info@markegorsselseheide.nl

U bent van harte welkom op de Gorsselse Heide.

Inhoudsopgave

1. 2025 in het kort	4
2. Visie	4
3. Organisatie	5
4. Overzicht Activiteiten	6
5. Monitoring	10
6. Beheer na Natuurherstelplan	14
7. Communicatie	14
8. Overig	14
9. Financiën	15

1. 2025 in het kort

April 2025 heeft de stichting 18 ha. aan de Eikenboomlaan overgenomen met als doel vergroten van het heideareaal. Naast de vergroting van de heide is het belangrijkste doel een voorbeeld te geven hoe gebieden een aanpassing in het natuurbeheer vorm kunnen krijgen.

Met veel genoegen is in Arnhem op 21 maart de Cultuurprijs voor Natuur in ontvangst genomen

De neerslag in 2025 was 627 mm, dat was 18% beneden het langjarig gemiddelde. De spreiding over deze 15 jaren ligt nu tussen 938 mm in 2023 en 552 mm in 2018. 2025 kan over het geheel worden beschouwd als een groeizaam jaar met een droog voorjaar en een relatieve lage neerslag in het najaar.

De Gorsselse Heide is in feite een eeuwenoud cultuurlandschap met bijzondere natuur. Zonder een actief beheer verandert heide langzaam in bos en verdwijnen de typische heidesoorten. Dit beheer gebeurt door begrazen, maaien en handmatig verwijderen van opslag. Net als in voorgaande jaren is in 2025 het beheer met koeien voortgezet. Echter nu met Dexter koeien. Dit jaar liepen er 30 koeien. Hierbij moet worden opgemerkt dat dit kleine koeien zijn dier daardoor minder droge stof opnemen.

Het bestuur onderzoekt hoe de natuur van de Gorsselse Heide robuuster kan worden. Daarbij wordt met name gekeken naar het creëren van natuurlijke verbindingen met in de omgeving liggende natuurgebieden. Deze verbindingen zijn noodzakelijk voor een stabiele en meer bestendige ontwikkeling van specifieke natte heide flora- en faunasoorten. In 2025 is een gebied van 12 ha. verworven. Dit terrein was in het verre verleden ook onderdeel van het grote heidegebied. Plannen zijn in dit jaar voorbereid om zowel het bosdeel als het heidedeel een flinke onderhoudsbuurt te geven.

Ook dit jaar hebben weer veel markegenoten zich ingespannen voor de heide en voor het verspreiden van de kennis daarover. De resultaten zijn in grote mate de verdienste van al deze actieve en betrokken enthousiastelingen en de veerkracht van de natuur.

2. Visie

De visie van de Stichting is ongewijzigd: Na het herstellen van het gebied conform het Natuurherstelplan blijft het in stand houden en verbeteren door en voor de lokale gemeenschap. De Stichting heeft ± 108 ha. in erfpacht van de Stichting IJssellandschap en ± 18 ha in eigendom. Daarnaast omhelst het beheergebied nog ± 5 ha. van particulieren. De stichting is als zodanig verantwoordelijk voor ontwikkeling en beheer van het gebied.

3. Organisatie

Na 17 jaar heeft Andrea van Schie afscheid genomen als voorzitter van de Marke. Dit afscheid ging gepaard met een koninklijke onderscheiding. Zij werd benoemd tot Ridder in de orde van Oranje Nassau.

De samenstelling van het bestuur is in 2025 als onderstaand:

Andrea van Schie, voorzitter uittredend per 14 april 2025

Stef van der Zee, voorzitter per 14 april 2025

Willem Rienks, penningmeester

Peter van der Steege, secretaris

Gerrit Brummelman, projecten

Marleen Raats, PR

Jacques Duivenvoorden, rentmeester

Het bestuur vergadert maandelijks. De meeste vergaderingen vinden plaats te Harfsen.

De projectorganisatie heeft onder leiding van de rentmeester goed en efficiënt gefunctioneerd. De "specialisten" groep heeft een belangrijke bijdrage geleverd in het meedenken over het beheer en is drie keer bij elkaar geweest, al dan niet compleet. De Natuurwerkgroep heeft tot maart en vervolgens vanaf 1 september werkzaamheden kunnen uitvoeren. Samen met een aantal boeren en loonwerkers uit de omgeving is het maaien en begrazen uitgevoerd. Ook de IVN-MGH gebiedsgidsen hebben weer veel mensen rondgeleid en kennis betreffende de natuur en de geschiedenis overgedragen.

4. Overzicht activiteiten

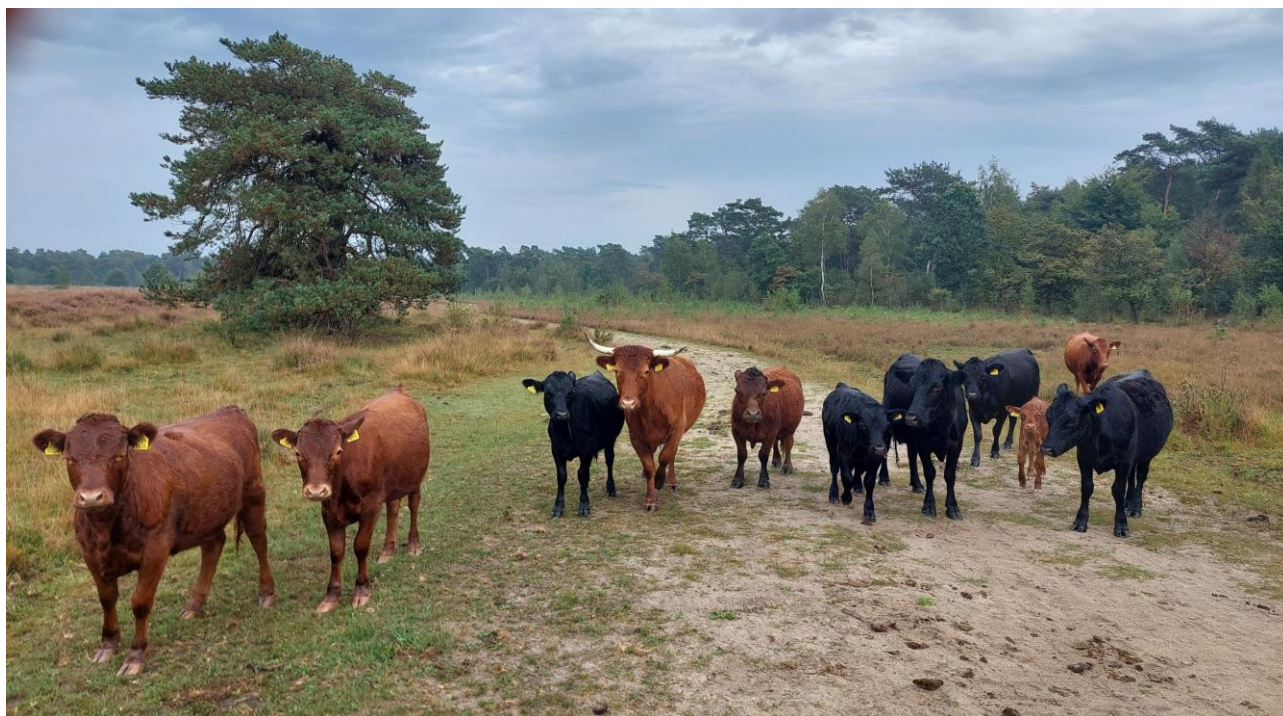
4.1 Natuurwerkgroep Gorssel

De Natuurwerkgroep Gorssel voert het reguliere handmatige beheer uit en is tot 15 maart (i.v.m. broedseizoen) actief geweest. Na 1 september was het werk vooral gericht op het verwijderen van berkenopslag en het knippen van de dennetjes. In 2025 zijn 582 uren gewerkt door de vrijwilligers van de NWG. In 2024 en 2023 waren dat respectievelijk 528 en 415 uren.

Naast dit reguliere programma van de Natuurwerkgroep is op een beperkt aantal doordeweekse dagen met machines (kettingzaag en bosmaaier) gewerkt. De Natuurwerkgroep werkt met name op die plekken die niet met koeien of met maaien beheerd kunnen worden. In 2025 is voor het eerst meegedaan met de landelijke Natuurwerkdag en NL Doet. Beide dagen waren zeer succesvol. Het bestuur is blij met de enorme en enthousiaste inzet van deze vrijwilligers.

4.2 Beheer door begrazing

Na het stoppen van de boerderij met Blonde d' Aquitaine is dit jaar overgegaan tot het begrazen van de heide met Dexter koeien. Vanaf 9 juni begraasden de koeien de heide gedurende 147 dagen. De seizoen begrazing leverde dit jaar 3430 graasdagen

op. Omgerekend zijn dit 76 graasdagen per hectare. In theorie neemt een GVE 2,5% van het lichaamsgewicht aan ds. op. Doorgerekend resulteert dat in een opname van 25.725 kg ds. die weer overeenkomen met 85.750 kg heide maaisel. Een schouw na het seizoen leerde dat er nog beschikbare gras/voedsel aanwezig was. Ook is duidelijk dat de koeien niet aan de dennetjes hebben gegraasd. De omstandigheden van 2025 waren blijkbaar voldoende voor een passende groei. Duidelijk werd tevens dat het beschikbare bos door dit ras geheel is afgegraasd.

Een probleem bij deze kleine koeien is dat zij gemakkelijk tussen het prikkeldraad door gaan. Hetgeen zou kunnen leiden tot een extra investering in draad of stroomvoorziening.

De ervaring is inmiddels dat de koeien de soorten die we willen behouden zoals gagel,

dopheide en klokjesgentiaan etc. niet eten. Wel wordt gegeten van de struikheide daardoor zorgen de koeien tevens voor verjonging van de struikheide; ze vertrappen de houtige oude heidestruiken. Hierdoor wordt er weer ruimte en licht gecreëerd voor ontkieming van nieuwe heideplanten.

4.3 Beheer door Pandamaai (klepelen)

De beoordeling van de Panda maai activiteiten van de afgelopen jaren is ronduit positief te noemen. Derhalve wordt deze methodiek nu jaarlijks ingepland. Kriskras door het hele gebied. Met een tweeledig doel. Ten eerste de gewenste verjonging te realiseren en ten tweede door een niet al te grote oppervlakte te maaien om ontsnappingsruimte te geven aan insecten, salamanders etc. Deze methode blijkt een goede aanpak te zijn als dit gerelateerd wordt aan de eerste proeftrajecten vanaf 2018. Daar kan, na zeven groeiseizoenen, gesproken worden van $\pm 85\%$ dekking van struikheide. Dit jaar is ook een proef uitgevoerd op zeer oude heide met een sterk oneffen bodem. Op het eerste gezicht is er gezonde twijfel over het mogelijk resultaat.

4.4 Beheer door maaien

Op de heide, beheerkaart C/D-2,E-3,E-4, B-3, B-5, B6 Natuurdoel type N06-04 Vochtige Heide, is met de cyclomaaier gemaaid. De reden voor het jaarlijks maaien is het terugdringen van de massale aanwas van jonge berken en dennen. De verwachting is dat met deze methode de boompjes uiteindelijk uitgeput raken. Het gebied is te groot om dit met handmatig verwijderen te realiseren.

4.5 Schonen van de vennen.

In het Luteaven zijn een paar stroken geschoond van de aangroei. De Corduliagracht is ontdaan van 70% van de aangroei. Het linkervan bij de kogelvanger van 1902 is voor 90% geschoond. In het zgn. hoogveenven is geen schoning uitgevoerd.

4.6 Samenwerking met boeren uit de omgeving

De samenwerking met een aantal boeren uit de omgeving is in 2025 gecontinueerd. Een boer schaart de koeien in. Een boer beheert het akkertje op de heide. Een derde en vierde boer voeren beheerwerkzaamheden uit op de gronden aan respectievelijk de Deventerdijk en de Gerrit Slagmanstraat. Zij maaien en voeren het maaisel af met als bestemming humusverrijking in het akkerland. Het bestuur koestert deze samenwerking en de goede verstandhouding.

4.7 Expertgroep

Het B-Ware rapport betreffende grondanalyse is besproken. Bekalken heeft zijn functie in het bestrijden van het grijs kronkelsteeltje goed vervuld. Het blijft wenselijk de effecten in de gaten te houden en daarmee een goed beeld in de ontwikkeling te krijgen op basis waarvan in de toekomst herhaalactiviteiten, indien gewenst, kunnen plaatsvinden. Tot op heden is de mening van de expertgroep dat de natuur zich goed ontwikkelt: de koeien bevorderen de diversiteit door her en der bemesting en door het eten van berken en overig opschot. De PQ 's (Permanent Quadrant) maken het verschil, als er niet begraaasd zou worden, goed zichtbaar. De in de afgelopen jaren gechopperde delen laten inmiddels een aanzienlijk herstel van heidegroei zien. Na een aantal groeiseizoenen mag voorzichtig geconcludeerd worden dat er sprake is van ± 70 tot 85% heidebezetting op de gechopperde delen. Met de expertgroep wordt

gekeken en besproken of er nog eventuele aanpassingen in het beheer noodzakelijk zijn. Duidelijk werd dat monitoren en beheren zich op twee niveaus afspelen. Het is zaak de voortgang op detailniveau over meerdere jaren te volgen. De inbreng van de experts wordt zeer gewaardeerd door het bestuur.

4.8 Toezicht op de heide

In 2025 hebben enkele vrijwilligers van de Marke regelmatig hun toezichtrondjes gelopen. Het blijft jammer dat er altijd nog wandelaars zijn die een eigen clandestien paadje belangrijk vinden. Aanspreken is het devies en we hopen dat men zich aan de huisregels wil gaan houden. Loslopende honden blijven een aanhoudend probleem. Deze viervoeters verstoren het rustgebied voor de broedende vogels en rondlopende reptielen.

Ook in 2025 zijn door verschillende vrijwillige BOA 's 17 toezichtrondjes gelopen. Daarnaast 7 rondjes door de BOA van NM waarvan 4 gezamenlijk met de politie en overige opsporingsambtenaren. De BOA heeft dit jaar 4 keer een proces-verbaal uitgeschreven: 3 keer voor loslopende honden en 1 keer voor MTB-er.

4.9 Contacten met de provincie

Met de provincie Gelderland zijn de bestaande overeenkomsten met betrekking tot beheer, openstelling, monitoring, toezicht en handhaving gecontinueerd. In deze beheerovereenkomst zijn de natuurdoelen uitgewerkt en terug te vinden onder het regime van het Gelders Natuurnetwerk. Er is overleg over de inrichting van de vijf ha. aan de Reeverdijk en de 12 ha. aan de Eikenboomlaan. Er zijn gesprekken gaande voor een gedeeltelijke aanpassing van de natuurdoelen. Hier zal het gaan om een gedeelte van het bos om te vormen naar heide en struweelranden. Ook staat het creëren van een corridor naar de heide in de plannen. Zo ook de beplanting (landschapselement) aan de Reeverdijk en Elzerdijk. Daar gaat het om het verwijderen van de Amerikaanse eik(exoot) en deze te vervangen door inlandse bomen met daaronder een gezond struweel.

4.10 Deelname in Natuurcollectief VALA

In het jaar 2025 is de samenwerking met het Natuurcollectief gecontinueerd. De beheervergoeding is zoals gebruikelijk achteraf ontvangen. Met deze provinciale financiële ondersteuning én de inzet van veel vrijwilligers is het beheer uit te voeren. Jaarlijks wordt er verantwoording over de beheeractiviteiten afgelegd in een eigenstandig rapport. Dit jaar is er overgegaan van een individuele certificering naar een groepscertificering met als ingangsdatum 1 januari 2026

Betrekken van inwoners bij de natuur van de Gorsselse Heide

4.11 Rondleidingen

In 2025 zijn 12 thematische wandelingen gehouden met in totaal 405 bezoekers. Ook is dit jaar 5 keer gebruik gemaakt van de mogelijkheid om een wandeling onder leiding van een gids aan te vragen. Daarvan maakten 196 bezoekers gebruik. In totaal dus 601 begeleide bezoekers. Maandelijks wordt er een wandeling in het thema van Gidsen voor Gidsen gehouden. De gidsen wisselen op deze manier onderling hun kennis uit. De gidsen dragen veel bij aan het verspreiden van kennis en enthousiasme over de Gorsselse Heide. Het bestuur is blij met deze groep actieve natuurkenners.

4.12 Presentaties

Op 13 februari bezochten 120 studenten van de Wageningen Universiteit met de studierichting landschap en bosbeheer de Gorsselse Heide. Na een presentatie over het burgerinitiatief en het waarom van betrokkenheid door enige vrijwilligers volgde een excursie met begeleiding van een zestal gebiedsgidsen.

4.13 Contacten met de scholen

De Marke wil jeugd graag betrekken bij de natuur. Dit gebeurt o.a. via contacten met scholen. Dit jaar hebben 30 leerlingen gewerkt aan het verwijderen van machinaal geoogste berkenboompjes. Dit gebeurde in groepjes en verspreid over meerdere dagen. Telkens waren daar vrijwilligers voor de begeleiding bij betrokken.

4.14 Regionale routes

Het mountainbikepad wordt intensief gebruikt en heeft een hoge waardering bij de mountainbikers.

4.15 Kerstgroen

In de maand december is een kerstgroen dag georganiseerd. Veel mensen uit de omgeving zijn hun kerstgroen op de heide komen zagen of halen. Er was sprake van een welkome financiële bijdrage. Deze centjes kunnen weer worden gebruikt voor het beheer van de heide.

5. Monitoring flora- en faunaontwikkeling

In 2025 zijn net als in eerdere jaren diverse monitoringen uitgevoerd. Doel van monitoring is de effecten van het beheer volgen, aantonen dat de maatregelen effect hebben en de ontwikkeling van de natuur (robuustheid) volgen.

5.1 Flora

Voor de Flora rapportage is gebruik gemaakt van waarnemingen.nl. De heide is frequenter bezocht door de waarnemers dan de jaren ervoor. In dit jaar zijn 214 soorten waargenomen. Dit gebeurde middels 977 waarnemingen met een indicatiegetal van 1602. Enkele bijzondere waarnemingen: gagel, moeraswolfsklauw, stekelbrem, kleine ronde zonnedaauw, klein warkruid, heidekartelblad, zandblauwtje, brede rietorchis en uiteraard dopheide en struikheide.

Riet orchis

5.2 Vlinders

Tussen 2 april en 19 september 2025 zijn de routes gelopen. Route 2077, de lange route van 1 km en 20 secties is 18x geteld. Het aantal soorten dagvlinders bedroeg 23, het aantal dagactieve nachtvlinders 5 en het aantal hommels 365. Dit jaar was het aantal bonte zandoogjes groot, 119, de Heideblauwtjes deden het eveneens ontzettend goed, 804. Beide soorten ver boven het gemiddelde van het aantal teljaren vanaf 2015. De grasland/zomervlinders deden het gemiddeld, bruin zandoogje 90, koevinkje 26. Maar het groot dikkopje bleef in aantal wat achter 19. De Kleine ijsvogelvlinder was weer laag in aantal 6. atalanta 12, citroenvlinder 125, dagpauwoog 16, gehakelde aurelia 5 en landkaartje 31, deden wat landelijk de 17 trend was, de aantallen bleven beneden gemiddeld. Opvallend is dat de kleine vuurvlinder zich herstelde aan het einde van de zomer 22, evenals het Iarusblauwtje 11 en het hooibeestje 27. Zorgelijk is het aantal groentjes 2, en de oranjetipjes zijn niet gezien. Verheugend waren de twee koninginpages. Wat de dagactieve nachtvlinders betreft; de gamma-uil deed het dit jaar niet goed 8 en alle andere soorten helemaal niet. Route 2078, korte route van 250 m en 5 secties is 16x geteld. Het aantal soorten dagvlinders bedroeg 17, 4 soorten dagactieve nachtvlinders en 250 hommels. Het aantal Heideblauwtjes was ook hier ver boven gemiddeld 420. Vooral op heide met lage, korte planten doet de vlinder het goed. Boomblauwtje was dit jaar gemiddeld evenals citroenvlinder en Klein koolwitje. Ook de kleine parelmoervlinder hier gespot. Slechts 6 grote dikkopjes en de zomervlinders waren niet groot in aantal. Van de dagactieve nachtvlinders was de roodbandbeer weer met 2 exemplaren aanwezig. Ook hier slechts 8 gamma-uil. Wel veel gewone heispanners 41. En dit jaar 1 MI-vlinder (dag actieve nachtvlinder).

Heide Blauwtje

5.3 Nachtvlinders

De werkgroep "Nachtvlinders Oost Nederland" heeft in 2025 geen tellingen kunnen houden.

5.4 Libellen

In 2025 is weer 15 keer geteld, van 2 mei t/m 28 september 2025. Dit jaar speciale aandacht voor het Effususpoeltje. Sinds 2021 had zich daar een populatie zwervende pantserjuffers gevestigd met toenemende aantallen in de jaren daarna, met vorig jaar als hoogtepunt toen er wolken van deze libel werden gezien. Het Effususpoeltje is de ideale habitat voor deze soort, een ondiep, snel opwarmend ven. De eitjes worden afgezet op (tijdelijk) droogstaande planten. Na de winter ontwikkelen zich de larven in ondiep water. Ze kunnen tegen tijdelijke uitdroging, er is waargenomen dat larven in vennen die in juni droogvielen, toch nog in juli uitslopen. Dit jaar was het vennetje echter al halverwege mei drooggevalen. Dat was te gortig voor de populatie en heeft ze de kop gekost, er is in 2025 geen enkele zwervende pantserjuffer op de Gorsselse Heide gezien.

Gedurende het seizoen wisselden zonnige perioden zich af met regenachtige. Vijf van de zes vennetjes vielen rond de zomer bijna of geheel droog, alleen de Corduliagracht hield gedurende het hele jaar ruim water, zeer waarschijnlijk vanwege toevoer van kwelwater. De (landelijke) trend van de afgelopen jaren zette zich dit jaar voort waarbij de grotere aantallen steeds vroeger in het jaar (mei/juni) worden gezien.

De top 5 van 2025 is 1) azuurwaterjuffer, 2) viervlek, 3) bloedrode heidelibel, 4) bruinrode heidelibel, 5) tengere pantserjuffer. In vergelijking met de voorgaande jaren valt de sterke terugval van het aantal tengere pantserjuffers op en daarentegen de sterke toename van het aantal viervlekken. Ook valt de sterke toename van de houtpantserjuffer in de afgelopen twee jaar op, vooral bij het Luteaven en, in iets mindere mate, de Corduliagracht. Hetzelfde geldt voor de watersnuffel. Daar waar vorig jaar werd geconstateerd dat de zuidelijke glazenmaker helaas van het Luteaven was verdwenen, lijkt het erop dat de gevlekte witsnuitlibel zich hier nu heeft gevestigd. Bijzonder was de waarneming van een gaffelwaterjuffer bij het Luteaven, in 2023 werd die voor de eerste keer gezien. Ook bijzonder waren de waarnemingen van twee Noordse witsnuitlibellen (mannetje en vrouwtje). Vorig jaar werd voor het eerst de koraaljuffer waargenomen, bij het Luteaven. Die werd daar dit jaar niet gezien, maar hij dook wel op bij de Corduliagracht.

Al met al werden er dit jaar 35 soorten waargenomen, inclusief de geaccordeerde waarnemingen op waarneming.nl. Er zijn in totaal 5189 libellen geteld met de meeste soorten (26) bij de Corduliagracht. Dat zijn er 1698 minder dan vorig jaar, maar als je in ogenschouw neemt dat de wolken aan bruinrode heidelibellen en zwervende pantserjuffers dit jaar daar ontbraken, 1265 in 2024, dan zijn de aantallen voor het overige vergelijkbaar. In feite blijken de aantallen van de afgelopen vijf jaar overeenkomstig, (ruim) 5000, met een dipje in 2023.

Gevlekte witsnuitlibel

5.5 Vleermuizen

Daar de afgelopen jaren bleek dat de kelder aan de droge kant is werd in aug 2025 een bevochtigingstrechter geconstrueerd. Er is in de kogelvanger een plastictrechter ingegraven met een opening op de kelder. Direct op het dak van de kelder is de trechter opengeknipt. Deze opening is dichtgelegd met neteldoek en voorzien van een flinke laag grind daarna is de trechter weer met de verwijderde grond gevuld. Op de inventarisatie datum was een duidelijk vochtiger kelder het gevolg.

Toch was de bewoning van de vleermuiskelder matig, er zijn slechts 12 franjestaarten en drie Grootoren geteld. Daarnaast nog 1 watervleermuis, 1 Ietje en drie Roesjes. Deze winter is wel te typeren als een met relatief warme nachten.

5.6 Paddenstoelen

In 2025 is door de paddenstoelengroep van IVN Zutphen op 12 september een korte inventarisatie met 24

waarnemingen gedaan. De groep bestond uit 6 personen. Men is gestart op de hoek Elzerdijk-Gerrit Slagmanstraat (B-3) Op 29 oktober zijn door de Paddenstoelen werkgroep ZO Veluwe 138 waarnemingen gedaan.

Deze paddenstoelenspecialisten werkgroep bestond uit 12 personen. Alle waarnemingen zijn geverifieerd. De werkgroep kan in de komende jaren een mooie ontwikkeling laten zien. Een waarneming betreft *Chromocyphella muscicola* het mos schelpje.

Mosschelpje

5.7 Vogels

Dit jaar zijn geen specifieke vogeltellingen uitgevoerd. Individuele waarnemers zijn wel actief en melden hun tellingen op Waarnemingen.nl.

In 2025 zijn er 787 waarnemingsmomenten geweest met in totaal 1314 waarnemingen. Daarbij zijn 88 soorten waargenomen. Zoals te verwachten zijn vooral de bosranden en de schraallanden rijk aan vogels en vogelsoorten. De heide zelf is niet soortenrijk aan broedvogels, maar met kritische soorten als boomleeuwerik, roodborsttapuit, nachtzwaluw, geelgors en boompieper is het een waardevol gebied voor deze broedvogels.

De vier kernsoorten tonen de hierna volgende frequentie. Deze zijn boomleeuwerik(54), roodborsttapuit(76), geelgors(2) en boompieper(60). De vogelwerkgroep Zutphen heeft kastjes opgehangen om de ontwikkeling voor de komende vijf jaar te kunnen vastleggen.

5.8 Reptielen

Aantalsmonitoring Kamsalamander

In 2025 werd in het kader van de 'aantalsmonitoring kamsalamander' fuikjesonderzoek gedaan op de Gorsselse Heide. Dit onderdeel uit van de NEM Meetprogramma Amfibieën.

Op drie momenten in de maanden April en Mei werden in twee poelen (Luteaven en het Cyaneapoeltje) fuikjes uitgezet. De plaatsing van de fuikjes vond plaats in de avond. De daaropvolgende ochtend werden de fuikjes verwijderd en de inhoud werd gedetermineerd.

In totaal werden 101 kamsalamanders (*Triturus cristatus*) gevangen en 47 kleine watersalamanders (*Lissotriton vulgaris*). Van de 101 kamsalamanders werden er 87 gevangen in het Cyaneapoeltje.

Er werden zowel adulte dieren als dieren in het larvale stadium gevangen. Het aantal gevangen kleine watersalamanders was in beide poelen nagenoeg gelijk. Naast salamanders werd er ook een groot aantal ongewervelden gevangen. Onder de gevangen soorten waren o.a. de geelgerande watertor (*Dytiscus marginalis*), tuimelaar (*Cybister lateralimarginalis*), waterschorpioen (*Nepa cinerea*) en waterstaafwants (*Ranatra linearis*). Ringslangen en levendbarende hagedis

Net als voorgaande seizoenen werd ook dit seizoen weer een aantal vaste rondes gelopen (maart – september) in het kader van het NEM Meetprogramma Reptielen. In maart werd er bij de rondes nog geen reptiel gezien. De watersalamanders werden al wel weer waargenomen in het water. In de daaropvolgende maanden werden zowel ringslang (*Natrix helvetica*) als levendbarende hagedis (*Zootoca vivipara*) tijdens de meeste rondes waargenomen. In totaal werden er tijdens de rondes 18 ringslangen waargenomen en 25 levendbarende hagedissen.

6. Beheer na het Natuurherstelplan

Na de afronding van het Natuurherstelplan is dit het achtste groeiseizoen. Het doel was het herstellen van voor natte heide specifieke biotopen. Er is te zien dat dit herstel de goede kant uitgaat. Verspreid over de 100 ha. zijn meerdere successen waarneembaar. Over het totale gebied is een mooie ontwikkeling aan de gang. Gesteld kan worden dat de herstelactiviteiten en de daarop volgende beheeractiviteiten het gewenste effect lijken te sorteren. Er ontstaat een steeds meer uitgebalanceerd heidelandschap. Het voortdurend volgen van de ontwikkeling blijft noodzakelijk ook gezien de weersomstandigheden.

7. Communicatie

Op de website van de Stichting wordt algemene informatie verstrekt over de natuur van de Gorsselse Heide, over de Stichting Marke Gorsselse Heide, over de visie en de doelen, de organisatie e.d.

Er worden wandelingen georganiseerd, vaak met een thema. Denk aan dauwtrap, zintuigen, libellen, nachtvlinders, vleermuizen, e.d. Deze wandelingen worden begeleid gebiedsgidsen.

8. Overig

Achter 't Peerd

Voor de jaarlijkse marathon van Achter 't Peerd is gebruik gemaakt van een traject over de heide. Via Deventerdijk naar Elzerdijk.

De gebruikte foto's zijn aangeleverd door vrijwilligers van de Marke Gorsselse Heide.

Bijlage I

Verlies en winstrekening 2025 en 2024 (Bedragen in €)

	2025	2024
Giften	5.988	3.474
Rondleidingen	1.590	1.106
projecten	1.077	1.615
SNL	42.756	38.256
Rente	0	83
Totaal ontvangsten	51.420	44.534
Bestuurskosten	1.523	3.923
PR - jubileum	1.285	2.197
Beheerkosten	31.962	25.975
Overige kosten	2.486	2.633
Kleine investeringen	186	2.676
Gidsen	711	524
Afschrijvingen	4.432	4.432
Subtotaal uitgaven	42.585	42.360
Resultaat boek jaar	8.835	2.174

Toelichting op V&W.

In de voorliggende jaren zijn sponsorgelden en giften ontvangen waarmee gereedschap is aangeschaft en het uitzichtplateau aangelegd. Het bestuur heeft besloten om op deze bezittingen te gaan afschrijven.

